

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

TANBAY TÜTEN / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 38249/09)

KARAR

STRAZBURG

10 Aralık 2013

İşbu karar AIHS'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Bazı şekli düzeltmelere tabi olabilir.

Tanbay Tüten / Türkiye

Başkan,

Guido Raimondi,

Yargıçlar,

Işıl Karakaş,

Peer Lorenzen,

András Sajó,

Nebojša Vučinić,

Paulo Pinto de Albuquerque,

Egidijus Kūris,

ve **Bölüm Yazı İşleri Müdürü** Stanley Naismith'in katılımıyla Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 19 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirilen gizli müzakereler sonucunda, aynı tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (38249/09 no'lu) davanın temelinde, Türk vatandaşı Betül Tanbay Tüten'in ("başvuran") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM" veya "Mahkeme") 3 Temmuz 2009 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru bulunmaktadır.
2. Başvuran, İstanbul'da görev yapan avukat A. Becerik tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ("Hükümet") ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.
3. Başvuran özellikle, Sözleşmenin 14.maddesiyle bağlantılı olarak 8. maddesi uyarınca, yerel mahkemelerin yalnızca evlenmeden önceki soyadını kullanmasını reddetmesini, özel yaşamının korunmasına haksız bir müdahale teşkil ettiğini iddia etmiştir.
4. Başvuru 22 Ekim 2010 tarihinde Hükümet'e tebliğ edilmiştir. Ayrıca, davanın esası ve kabul edilebilirliği hakkında birlikte karar verilmesine hükmedilmiştir (Madde 29 § 1).

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuran 1960 doğumlu olup, İstanbul’da ikamet etmektedir.

6. Üniversitede profesör olan başvuran 30 Ekim 1922 tarihinde evlenmiş ve Türk Medeni Kanunu’nun 153. maddesi uyarınca eşinin soyadını almıştır. Akademik ve mesleki yaşamında evlenmeden önceki soyadıyla tanınmasından dolayı, bu soyadını kullanmaya devam etmiştir. Ancak, resmi evraklarda evlenmeden önceki soyadını kullanmamıştır.

7. 14 Mayıs 1997 tarihinde Medeni Kanun’un 153. maddesinde yapılan değişikliğin ardından, evli kadınların eşlerinin soyadının önüne evlenmeden önceki soyadlarını koyma hakkı tanınmış ve başvuran kendisi için resmi evraklarda bu imkândan yararlanmaya başlamıştır.

8. Yeni Medeni Kanunun 22 Kasım 2001 tarihinde kabul edilmesinin ardından, 187. madde eski 153. maddeyle benzer şekilde düzenlenmiştir.

9. Başvuran, 5 Aralık 2007 tarihinde sadece evlenmeden önceki soyadı “Tanbay”ı kullanma izni için Beyoğlu Asliye Hukuk Mahkemesi önünde dava açmıştır.

10. Beyoğlu Asliye Hukuk Mahkemesi 31 Ocak 2008 tarihinde, Türk Medeni Kanunu’nun 187. maddesi uyarınca; evli kadınların evlilikleri boyunca eşlerinin soyadlarını kullanmaları gerektiği ve evlenmeden önceki soyadlarını tek başına kullanma haklarının bulunmadığı gerekçesiyle başvuranın talebini reddetmiştir.

11. Başvuran temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay, 14 Temmuz 2008 tarihinde kararı onamıştır.

12. Başvuranın kararı düzeltme talebi 4 Aralık 2008 tarihinde Yargıtay tarafından, kanunda öngörülen koşulların karşılanmaması gerekçesiyle reddedilmiş ve sonuç olarak başvurana 80 avro tutarında para cezası verilmiştir. Bu karar başvurana 9 Ocak 2009 tarihinde tebliğ edilmiştir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMALAR

13. Anayasa:

Madde 10

“Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir.(...)

...”

Madde 90

(7 Mayıs 2004 5170 sayılı kanunla değiştirildiği şekliyle)

“...Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası Antlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.”

14. Medeni Kanun:

Eski Medeni Kanunun 153. maddesi

(İlgili tarihte yürürlükte olduğu şekliyle)

“Kadın, evlenmekle kocasının soyadını alır... .”

Eski Medeni Kanunun 153. Maddesi (14 Mayıs 1997 tarihli 4248 sayılı Kanunla değiştirildiği şekliyle), 22 Kasım 2001 tarihinde yasalaşan yeni Medeni Kanunun 187. maddesi)

“Kadın evlenmekle kocasının soyadını alır; ancak evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilir...”

15. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu

Madde 440

(İlgili tarihte yürürlükte olduğu şekliyle)

“Yargıtay kararlarına karşı tefhim veya tebliğden itibaren 15 gün içinde aşağıdaki sebeplerden dolayı karar düzeltilmesi istenebilir:

1 - Temyiz dilekçesi ve-kanuni süresi içinde verilmiş olması şartıyla - karşı tarafın cevap dilekçesinde ileri sürülüp hükme etkisi olan itirazların kısmen veya tamamen cevapsız bırakılmış olması,

2-Yargıtay kararında birbirine aykırı fıkralar bulunması,

3-Yargıtay incelemesi sırasında hükmün esasını etkileyen belgelerde bir hile veya sahteliğin ortaya çıkması.

4 - Yargıtay kararının usul ve kanuna aykırı bulunması,

Madde 442

(İlgili tarihte yürürlükte olduğu şekliyle)

Aynı ilam aleyhine bir defadan ziyade tashihi karar talebi mesmu olmadığı gibi tashihi karar arzuhalinin reddine veya kabulüyle kararı sabıkın tadiline dair sudur eden hükümlere karşı dahi tashihi karar caiz değildir. (Kanunun 440. maddesinde düzenlendiği şekliyle)

16. Medeni Kanunun 187. maddesinin yasalaşmasının ardından, üç Aile Mahkemesi, Anayasa Mahkemesi önünde itirazda bulunmuş ve bu hükmün anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Anayasa Mahkemesi 10 Mart 2011 (E.2009/85,K.2011/49) tarihli kararla itirazı reddetmiştir.

III. İLGİLİ ULUSLARARASI HUKUK KURALLARI

17. İlgili uluslararası hukuk kurallarına, *Ünal Tekeli / Türkiye*, No.29865/96, prg. 17-31, AIHM 2004-X (alıntılar) davasında yer verilmiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. MAHKEMEYE ERİŞİM HAKKININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

18. Başvuran Sözleşme'nin 13. maddesine dayanarak, kararı düzeltmek için yapmış olduğu başarısız talebinin sonucunda kendisine verilen para cezasının, temyiz hakkına engel teşkil ettiğini iddia etmiştir. Mahkeme, öne sürülen iddianın niteliğini göz önünde bulundurarak; şikâyetin, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında incelenmesini uygun görmüştür.

19. Mahkeme, Yargıtay'ın, başvuranın talebini reddettiğini ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunun 442. maddesini esas alarak, başvurana cüzi miktarda para cezası verdiğini gözlemlemiştir.

20. Mahkeme, başvuranın kararı düzeltme talebinin; yalnızca temyiz davasının sonucu hakkında şikâyetle bulunmasından dolayı, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 440. maddesinde düzenlenmiş koşullara dayanmadığını belirtmiştir. Başvurana verilen para cezasının, yalnızca yüksek mahkemeleri karşı tarafa zarar verme kastıyla meşgul ettiği gerekçesiyle cezalandırılması amacını taşıdığını gözlemlemiştir. Ayrıca başvuran söz konusu para cezasından dolayı davasının görülmemesinden şikâyetçi olmamıştır. Başvuranın karar düzeltme talebinden önce, dava dosyasının iki dereceli yargı önünde ayrıntılarıyla incelenme imkânına sahip olmasından dolayı, mahkemeye erişim hakkı hiçbir şekilde engellenmemiştir. Mahkeme, bu davada olduğu gibi, yerel mahkemeler önündeki dava dosyalarının yığılmasının engellenmesi ve adaletin uygun şekilde işleminin sağlanması amacıyla para cezası verilmesinin, mahkemeye erişim hakkına aykırı olmadığını yinelemektedir (bk. *G.L. / İtalya*, No. 15384/89, 9 Mayıs 1994 tarihli Komisyon Kararı, Kararlar ve Raporlar (KR) 77-B, s.5). Ayrıca, dava dosyaları temelinde, başvurana verilen para cezası miktarının kendisine büyük bir ekonomik külfet oluşturduğunu kanıtlayacak herhangi bir hususa yer verilmemiştir.

21. Mahkeme, yukarıda belirtilen görüşler ve davaya özgü koşullar ışığında, başvuranın kararın düzeltilmesi için yapmış olduğu başarısız talebi sonucunda verilen ilgili para cezasının mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediği neticesine varmıştır (bk. *Toyaksi ve Diğerleri / Türkiye (k.k.)*, No. 43569/08, 5801/09, 19732/09 ve 20119/09, 20 Ekim 2010). Bu sebeple, yukarıda bahsedilen hakla ilgili şikâyet, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmelidir.

II. SÖZLEŞME’NİN 8. MADDESİYLE BİRLİKTE, 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

22. Başvuran evlenmesinden sonra yalnızca evlenmeden önceki soyadını kullanma talebinin ulusal makamlarca reddedilmesinin, Sözleşme’nin 6, 8 ve 46. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle şikâyetçi olmuştur. Başvuran ayrıca Türk Hukukunun, evli erkeklerin evlenmelerinin sonrasında kendi soyadlarını kullanmalarına izin vermesinin, ancak evli kadınlara bu hususta izin vermemesinin, cinsiyet ayrımcılığı teşkil ettiğini ve Sözleşme’nin 14 maddesiyle bağdaşmadığını ileri sürmüştür. Başvuran, ayrıca Mahkeme’nin Ünal Tekeli / Türkiye kararına (yukarıda anılan) atıfta bulunarak, Türk yerel makamlarının bu karara uymaları gerektiğini beyan etmiştir.

23. Mahkeme, öne sürülen iddiaları göz önüne alarak; davanın, Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı kanaatindedir.

A.Kabul Edilebilirlik Hakkında

24. Mahkeme, bu şikâyetlerin Sözleşme’nin 35 § 3 (a) maddesinin anlamı dâhilinde açıkça dayanaktan yoksun olmadığını kaydetmektedir. Mahkeme ayrıca, kabul edilemezliğe ilişkin herhangi bir gerekçe bulunmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, şikâyetlerin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

25. Başvuran, Türk Hukukunda evli erkeklerin kendi soyadlarını kullanabilmelerine izin verilmesine rağmen; başvuranın evlenmesinin ardından yalnızca kendi soyadını kullanma talebinin makamlarca reddedildiği hususunda şikâyetinde bulunmuştur. Bu durumun cinsiyet ayrımcılığı ile sonuçlandığını ve Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesiyle bağdaşmadığını beyan etmiştir.

26. Hükümet, yerel mahkemelerin Medeni Kanun’un 187. maddesiyle bağlı olduğunu ve başvuranın günlük hayatına veya iş hayatına yönelik bir ayrımcılık yapılmadığını ileri

sürmüştür. Ayrıca, 187. maddenin Sözleşme'yle uyumlu hale getirilmesine yönelik yasa tasarısı üzerine istişarelerin gerçekleştirildiğini eklemiş ve Mahkeme'den herhangi bir ihlalin söz konusu olmadığı yönünde karar vermesini talep etmiştir.

27. Mahkeme, somut davayla benzer hususlar doğuran Ünal Tekeli davasında; kişiler arasında cinsiyet sebebiyle, karşılaştırılabilir şekilde gerçekleşen farklı muamelelerin, Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesini ihlal ettiğini gözlemlediğini kaydetmektedir. (*aynı kararda*, prg. 55-69)

28. Mahkeme ibraz edilmiş tüm belgeleri incelemesinin ardından, Hükümet'in, somut davada farklı bir sonuca varması hususunda Mahkeme'yi ikna edebilecek herhangi bir delil veya iddia öne sürmediği kanaatindedir. Mahkeme, konuya ilişkin içtihatlarını göz önünde bulundurarak, Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesinin ihlal edildiğini değerlendirmektedir.

29. Mahkeme, bu sonucu göz önüne alarak, 8. maddenin ihlal edilip edilmediğinin ayrı olarak incelenmesini gerekli görmemiştir.

III. SÖZLEŞME'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

30. Sözleşme'nin 41. maddesi şu şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

31. Başvuran manevi tazminat olarak 25,000 avro talep etmiştir.

32. Hükümet bu talebe itiraz etmiştir.

33. Mahkeme, başvuranın maruz kaldığı sıkıntının, yalnızca Mahkeme'nin vermiş olduğu ihlal kararıyla telafi edilemeyeceği görüşündedir. Tespit edilen ihlalin niteliğini göz önünde tutarak, başvurana hakkaniyet temelinde, manevi tazminat olarak 1,500 avro ödenmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve Giderler

34. Başvuran ayrıca, Mahkeme ve yerel mahkemeler önünde gerçekleşen yargılama giderleri için 3,773 avro, diğer masraflar için ise 140 avro talep etmiştir. Başvuran bu talebini desteklemek üzere Mahkeme'ye, yasal temsilcisinin Mahkeme önündeki davaya ilişkin çalışma saatlerini içeren bir iş cetveli ve ödenen avukatlık ücreti sözleşmesine ilişkin toplam

750 Türk lirası (yaklaşık 435 avro) tutarındaki bir makbuzu ibraz etmiştir. Ayrıca, başvuran yerel mahkemeler önünde gerçekleşen yargılama giderleri için toplam tutarı 230,30 Türk lirası (yaklaşık 135 avro) olan dört adet makbuz ibraz etmiştir.

35. Hükümet, talep edilen meblağın aşırı olduğu ve bu talebin yeterli belgelerle desteklenmediği kanaatine varmıştır. Ayrıca Mahkeme'yi, ulusal aşamada gerçekleşen masraf ve giderler hususunda hüküm vermemeye davet etmiştir.

36. Hükümet'in ulusal aşamadaki yargılamalara ilişkin olarak masraf ve giderler hakkındaki görüşlerine karşılık olarak, Mahkeme, Sözleşme'nin ihlal edildiğinin tespit edilmesi durumunda, başvurana ihlalin engellenmesi ve düzeltilmesi amacıyla yerel mahkemeler önündeki masraf ve giderlerin verilebileceğini vurgulamaktadır (bk. *Societe Colas Est ve diğerleri / Fransa*, No.37971/97, prg. 56, AİHM 2002-III). Somut davada, başvuran Sözleşme kapsamındaki haklarının içeriğini ulusal mahkemelerin dikkatine sunmuştur. Bu nedenle Mahkeme, ulusal aşamada gerçekleşmiş masraf ve giderler hususunda, başvuranın geçerli bir iddiaya sahip olduğu kanaatindedir.

37. Mahkeme, ayrıca Hükümet'in iddialarının aksine, başvuranın Mahkeme'ye beş adet makbuz ve dava üzerinde çalışan avukatlarının harcadıkları zamanı gösteren iş cetvelini ibraz ettiğini gözlemlemiştir. Ayrıca, bu tür iş cetvellerinin Mahkeme tarafından birçok davada destekleyici belgeler olarak kabul edildiğini gözlemlemiştir (bk. diğerleri arasında, *Beker/Türkiye*, No. 27866/03, prg. 68, 24 Mart 2009)

38. Mahkeme'nin içtihadına göre, başvuranın masraf ve giderlerini geri alabilmesi için, söz konusu masraf ve giderlerin fiilen ve gerekli olduğu için yapılmış olduğunun belgelenmesi ve makul miktarda olması gerekmektedir. Mahkeme, elindeki belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri göz önüne alarak, başlıkların tümünde belirtilen masrafları karşılayacak şekilde, başvurana 570 Avro ödenmesinin makul olduğuna hükmetmiştir.

C.Gecikme Faizi

39. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygun olduğuna karar verir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE;

1. Başvuranın, evlenmesinin sonrasında yalnızca evlenmeden önceki soyadını kullanma talebinin yerel makamlarca reddedilmesiyle ilgili şikâyetinin kabul edilebilir olduğuna ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;

2. Sözleşme'nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesinin ihlal edildiğine;

3. Başvurunun Sözleşme'nin 8. maddesi kapsamında ayrı olarak incelenmesinin gerek olmadığına;

4. (a) Davalı devlet tarafından başvurana, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin ulusal para birimine çevrilmek üzere aşağıdaki meblağların ödenmesine:

(i) Manevi tazminata karşılık olarak, miktara yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, 1,500 avro (bin beş yüz avro);

(ii) Yargılama masraf ve giderlerine ilişkin olarak, başvurana yansıtılabilecek her türlü vergi hariç olmak üzere, 570 avro (beş yüz yetmiş avro);

(b) Yukarıda bahsi geçen üç aylık sürenin bittiği tarihten itibaren, ödeme gününe kadar, yukarıda bahsedilen Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranda, yukarıda bahsedilen meblağlara basit faiz uygulanmasına;

5. Başvuranın adil tazmine ilişkin diğer taleplerini reddetmeye;

Karar vermiştir.

İşbu karar İngilizce olarak tanzim edilmiş ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77 §§ 2 ve 3 maddesi uyarınca 10 Aralık 2013 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Bölüm Yazı İşleri Müdürü

Guido Raimondi
Başkan